

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 371.132(510)

Юй Фей

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ КИТАЇ

У статті розкрито питання історії організації мистецької та музично-педагогічної освіти у Китаї. Зазначено, що державна політика у цьому напрямку була зорієнтована на вирішення такого кола питань: складання навчальних планів; створення підручників; підвищення професійного рівня викладачів вишів; науково-методична розробка проблем мистецької освіти.

Ключові слова: історія музично-педагогічної освіти Китаю, складання навчальних планів, створення підручників.

Проблема мистецької освіти у Китаї є актуальною у зв'язку з тим, що на сучасному етапі ця сфера остаточно сформувала свої професійні ознаки. Одним з основних шляхів рішення цієї проблеми може стати ретельне вивчення досвіду китайських педагогів, який сконцентрував у собі традиції китайської освіти та адаптовані європейські ідеї у галузі культурологічної освіти. Сучасна наукова педагогічна думка Китаю підтверджує загальні тенденції, що спостерігаються в освіті на тлі ефективного розвитку економіки, а саме підвищення інтересу до вивчення музично-педагогічного досвіду інших країн світу. Лі Цзихуа зазначає, що останнім часом у Китаї відбувається не тільки стрімкий розвиток економіки та культурологічних перетворень та нововведень, також відбуваються процеси активного вивчення, узагальнення й адаптації різних соціальних і культурологічних ідей та концепцій, підвищується інтерес до вивчення педагогічного мистецького досвіду, зокрема інших країн світу [1].

Система музичної освіти в Китаї починає формуватися в перші роки ХХ століття. Вперше включення музики як дисципліни в програму загальноосвітніх шкіл зафіксовано 8 травня 1907. Про це свідчить «Статут Міністерства освіти», який передбачав введення уроків музики в початкових жіночих навчальних закладах. Цій історичній події передував підготовчий період, протягом якого відбувалося усвідомлення музики як важливого елементу загальної освіти та впровадження її в процес навчання з урахуванням зарубіжного досвіду.

В українській педагогічній науці теоретичне обґрунтування культурологічної освіти здійснено І. А. Зязюном [2]. Визначення окремих напрямків культурологічної освіти пов'язане із дослідженнями

Г. М. Падалки [3] щодо формування естетичних ідеалів і смаків майбутнього фахівця, Г. Г. Філіпчука [4] щодо залучення студентів до національно-культурних надбань українського народу як фактора гуманізації педагогічної освіти, В. Г. Бутенко [5] щодо розвитку естетичного ставлення особистості до дійсності. Культурологічний аспект навчання у вищих навчальних закладах досліджувала О. П. Рудницька [6]. Інтегральний потенціал культурологічної освіти майбутнього вчителя розкрито у наукових працях Т. І. Рейзенкінд [7], О. Л. Шевнюк [8] і О. П. Щолокової. Так, О. П. Щолокова [9] розширює зміст культурологічної освіти до цілісної художньої культури як відображення соціального досвіду людства, визначає напрямки активізації цілеспрямованої підготовки студента до художньо-просвітницької діяльності.

Однак, як підтвердив проведений аналіз літературної бази, відсутні глибокі компаративні дослідження питань організації мистецької і, зокрема, музично-педагогічної, освіти в Китаї – країні з більш віковими традиціями музичного, гармонійного виховання молоді. Назвемо лише дослідження, виконані в Росії: Лю Цин [10], Хоу Юэ [11], Ян Бохуа [12].

Визначення цілей статті: проаналізувати в історичному аспекті розвиток мистецької освіти в Китаї в другій половині ХХ століття.

Історія мистецької освіти Китаю налічує всього 100 років. Але за цей багатий подіями в житті країни час, воно пройшло великий шлях. Найбільш інтенсивний розвиток музично-освітньої системи припадає на часовий період, хронологічні межі якого можна визначити як кінець 70-х рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст. Йому і присвячена ця стаття. Мистецька освіта Китаю в цей час ознаменувалася відновленням втраченого в роки «культурної революції» (1966–1976); впровадженням елементів, які надають освіті системний характер (кінець 70-х – 90-ті рр.); реформуванням діючої в 1980–90-ті рр. системи (з кінця 1990-х рр. до теперішнього часу).

Дослідження матеріалів з теми доводить, що період становлення мистецької освіти був пов'язаний з відновленням діяльності навчальних закладів, організацією прийому абітурієнтів і розподілу кадрів, налагодженням матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.

Так, у грудні 1979 року відбулася нарада керівників вищих музично-педагогічних навчальних закладів в Чжен Чжу. Його учасники визначили чотири головні напрями вдосконалення системи: 1) складання навчальних планів; 2) створення підручників; 3) підвищення професійного рівня педагогів вузів; 4) науково-методична розробка проблем художньої освіти [13, с. 250].

Окреслені напрямки визначили діяльність державних органів управління та навчальних закладів в галузі вищої музично-педагогічної освіти Китаю на найближчі десятиліття. У числі кроків, які були зроблені

на шляху реалізації наміченої програми можна назвати виданий Міністерством освіти у 1980 році «Навчальний план підготовки фахівців у галузі музики для вищих педагогічних закладів з чотирирічним терміном навчання». У 1982 році вийшли аналогічні документи для вузів з двох- і трирічним термінами навчання. У цих документах були визначені: цілі навчальної та практичної підготовки фахівців; навчальні дисципліни – обов'язкові та факультативні; завдання та напрями наукових досліджень; встановлені терміни навчання; порядок прийому до ВНЗ. Дуже важливим заходом підвищення якості підготовки фахівців стало відновлення вступних іспитів [14, с. 337].

Під час дослідження ми виявили факт про те, що в 1987 році професія «учитель музики» увійшла в виправлений Міністерством освіти каталог спеціальностей, підготовка за якими велася в педагогічних вузах. Таким чином, була конкретизована мета музичної освіти в педагогічних університетах – підготовка фахівців для роботи в загальноосвітніх школах. На цьому етапі рішення стосувалося підготовки вчителів для школи середнього ступеня (7–9-ті класи).

Забезпечення навчальною літературою активізувалося після 1983 року. Міністерство освіти відповідно до існуючого плану доручило викладачам музичних факультетів педагогічних вузів складати підручники зі своїх предметів (фортепіано, акордеон, вокальна майстерність, спів з листа, хор, методика та ін.).

Слід звернути увагу на той позитивний факт, що за ініціативою деяких вищих навчальних закладів розробляються спеціальні додаткові посібники. У перших підручниках з методики викладання музики в школі відбилася прагнення до систематизації матеріалу і наукового обґрунтування питань педагогічної теорії, однак ще мало уваги було приділено специфіці навчання дітей у загальноосвітній школі, тобто власне методичним проблемам. Якість навчально-методичної літератури значно підвищилася в 90-ті роки. Видавництвом вищої освіти випускаються підручники з музичного виховання для вчителів. Шанхайське видавництво започаткувало серію «Основні музичні курси», до якої входять підручники «Теорія музики», «Спів з листа», «Вправи для розвитку слуху». Успішно поєднуючи завдання теорії та практики, вони були орієнтовані на розвиток практичних навичок і стали повноцінними навчальними посібниками для вузів.

Слід також зазначити, що важливою сферою діяльності держави у зазначений період стало забезпечення шкіл дипломованими фахівцями. Протягом тривалого часу в школах середнього ступеня бракувало спеціалістів з музичного мистецтва. У зв'язку з цим музичні факультети педагогічних вузів стали розширювати масштаби прийому студентів, організовувати навчання студентів за скороченими програмами. Відкрилися факультети з двох і трирічним терміном навчання для

підвищення освітнього цензу вчителів музики початкових і середніх шкіл. У деяких педагогічних вузах відкриваються групи для дорослих, а на заочних і вечірніх відділеннях університетів організуються іспити для тих, хто займається музичною самоосвітою. У педагогічному інституті китайського телебачення також відкрилися спеціальні курси. До середини 90-х років у педагогічних і спеціальних вузах країни було підготовлено таку кількість фахівців, яка дозволила зняти проблему нестачі кваліфікованих кадрів.

Важливо відзначити, що в підготовці спеціалістів-музикантів для загальноосвітніх шкіл значну роль відіграли заходи щодо підвищення освітнього рівня абітурієнтів. Після 80-х років вузи почали формувати контингент студентів з більш високою підготовкою. Важливим фактором відбору абітурієнтів стало відновлення вступних іспитів. Впроваджується система прохідного балу для того, щоб до вищих навчальних закладів потрапляли абітурієнти з найвищим рівнем підготовки. Якісно нові стартові позиції довузівської підготовки дозволили за кілька років підвищити професійний рівень вчителів музичних дисциплін і в школах, і на музичних факультетах.

До найважливіших факторів розвитку системи музично-педагогічної освіти можна віднести наукову розробку методичних проблем. Наприклад, уже в 80-х роках масовий характер набули наукові публікації з питань вищої музично-педагогічної освіти. Вони активно обговорювалися і в різних засобах масової інформації. Все це викликало великий суспільний резонанс. У результаті наукових дискусій була опрацьована низка принципів для розвитку мистецької освіти положень. Головним з них стало приведення у відповідність мети і змісту навчання. Мета і зміст навчання були визначені як взаємопов'язані і такі, що відповідають запитам часу.

У ході дослідження встановлено, що в 90-ті роки ця тенденція продовжує розвиватися. Так, адміністративні органи освіти стали приділяти вузам підвищену увагу, науково-дослідна робота в галузі музичної освіти значно активізувалася. Важливим чинником такої активізації стало введення в вузах Китаю так званої «другої половини навантаження», до якої й увійшла науково-дослідна робота викладача. В усіх вишах встановлюються норми виконання викладачами науково-дослідної роботи. В результаті друкуються статті та монографії, які за кількістю і якістю перевершують публікації 80-х років. З'явилися чисельні публікації з проблем мистецької освіти в журналах «Китайська музична освіта», «Народна музика», «Музичні дослідження», «Китайська музика», вузівських збірниках. Політика відкритості надала можливість участі в міжнародних конференціях та симпозіумах. Особливо багато було опубліковано теоретичних робіт – кілька десятків монографій вітчизняних авторів і переклади зарубіжних. Все назване свідчить про безсумнівні

успіхи в розвитку музично-педагогічної освіти Китаю в 1980–1990-ті рр.

Разом з вище викладеним, відзначимо, що очевидним є факт і відставання музично-педагогічної освітньої системи від досягнень в цій галузі високорозвинених країн світу. У зв'язку з цим у всій гостроті постала проблема корінних перетворень системи освіти Китаю в цілому. Так, 13 червня 1999 року Центральна Державна Рада опублікувала постанову «Про вдосконалення системи освіти», де було заявлено: «...наша країна переживає важливий період створення сучасної ринкової економіки. Новий Китай за десять років здійснення політики реформ і відкритості домогся великих успіхів у розвитку освіти. Проте з різних суб'єктивних та об'єктивних причин діюча модель освіти, її зміст і методика навчання не відповідають сучасним вимогам» [15, с. 54]. Це спричинило зміни в стані освітньої системи в цілому, і у сфері мистецької освіти зокрема. З кінця 1990-х рр. вона офіційно вступає в смугу реформ. Однією з головних вимог, що пред'являлася до вищої музичної освіти в нових умовах, – підготовка вчителів музики XXI в.

У зв'язку з цим, починаючи з 1990-х рр., на музичних факультетах багатьох педагогічних вузів Китаю змінюють форми і методи викладання. Головні зміни пов'язані з комп'ютеризацією навчання та введенням нових дисциплін. У зв'язку з цим можна стверджувати, що реформа вищої музично-педагогічної освіти розвивається за двома основними напрямками: опанування комп'ютерними технологіями та освоєння матеріалу дисциплін за допомогою комп'ютерних технологій. Наприклад, на музичному факультеті Пекінського педагогічного університету були введені такі дисципліни, як «Музична творчість за допомогою комп'ютера», «Методика навчання гри на фортепіано», «Методика навчання вокальній майстерності». На музичному факультеті Наньцзінського педагогічного університету викладається навчальний курс «Основи комп'ютерної композиції», в Харбінському педагогічному університеті – «Музична психологія» і «Китайська та зарубіжна сучасна музика»; Сінаньському педагогічному університеті – «Методика написання наукових робіт з музичного мистецтва»; Фуцзяньському педагогічному університеті – «Введення в народну творчість різних країн і народів»; Чжецзяньському педагогічному університеті – «Введення в музичну культуру» і «Написання наукових робіт з музичного мистецтва»; Нейменгуському педагогічному університеті – «Музичне виховання» і «Електронні музичні інструменти»; Сичуаньському музичному інституті – «Педагогічні здібності і майстерність»; Сюйчжоуському педагогічному університеті – «Налаштування рояля» і «Звукова техніка» [16, с. 11].

Отже, процес реформування системи мистецької і музично-педагогічної освіти проходить динамічно, з конкретними здобутками, підґрунтям яких є економічні та культурологічні позитивні тенденції в розвитку Китаю. Комп'ютеризація освітнього процесу, нові технології

відкривають безмежні можливості для якісної підготовки фахівців, оволодіння ними професійною та загальною ерудицією. Базову роль продовжують відігравати форми і методи, що склалися в освітніх системах протягом багатьох століть. Проте, органічне поєднання новацій і найбільш цінного з досвіду світової педагогічної думки є однією з найважливіших засад реформування освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ли Цзихуа. Творче використання спадщини В. О. Сухомлинського в КНР : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ли Цзихуа. – К. : [б. и.], 2005. – 19 с.
2. Зязюн І. А. Гуманістична парадигма в освіті / І. А. Зязюн // Вища школа в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – С. 8–12; Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.; Зязюн І. А. Формування особистості радянського вчителя / І. А. Зязюн. – К. : Знання, 1989. – 47 с.; Зязюн І. А. Краса педагогічної дії / Зязюн І. А., Сагач Г. М. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 30 с.
3. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти / Г. М. Падалка. – К. : Музична Україна, 1982. – 144 с.
4. Філіпчук Г. Г. Українська етнокультурна в змісті національної загальної та педагогічної освіти / Г. Г. Філіпчук. – Чернівці : Прут, 1996. – 322 с.
5. Бутенко В. Г. Формирование у старшеклассников эстетического отношения к искусству : автореф. дис. на соиск. ученой степени д-ра пед. наук / Бутенко Володимир Григорович. – К., 1992. – 38 с.
6. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти / О. П. Рудницька. – К., 1998. – 247 с.
7. Рейзенкинд Т. И. Теория и практика комплексного подхода к проблеме взаимодействия искусств в профессиональной подготовке учителя музыки / Т. И. Рейзенкинд. – К., 1995. – 200 с.
8. Шевнюк О. Л. Теорія і практика культурологічної освіти : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Шевнюк Олена Леонідівна. – К., 2004. – 555 с.
9. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К., 1996. – 172 с.
10. Лю Цин. Высшее музыкально-педагогическое образование в Китае на рубеже XX–XXI вв. [Електронний ресурс] / Лю Цин. – Режим доступу : ftp://lib.herzen.spb.ru/text/tsin_34_74_2_183_187.pdf.
11. Хоу Юэ. Детское фортепианное образование в Китае и проблемы его развития [Електронний ресурс] / Хоу Юэ. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/detskoe-fortepiannoe-obrazovanie-v-kitae-i-problemy-ego-razvitiya>.

12. Ян Бохуа. Школьное музыкальное образование в Китае в период «Китайской республики» (1912–1949 гг.) [Электронный ресурс] / Ян Бохуа. – Режим доступа : <http://www.emissia.org/offline/2008/1288.htm>.
13. Сунь Дзинань. Летописи истории китайского современного музыкального образования и музыкального образования новой эпохи: 1840–2000 / Сунь Дзинань. – Шандон, 2004. – 669 с.
14. Министерство просвещения. Хроника китайского просвещения. – Пекин, 1994. – Т. I. – С. 337.
15. Ма Да. Научный метод исследования музыкального образования / Ма Да. – Шанхай, 2005. – 554 с.
16. Чжу Юнбэй. Исследование музыкального образования в высших педагогических заведениях XXI века / Чжу Юнбэй. – Издательство Хунанского педагогического университета, 2004. – 322 с.